

ДОНЕНКО В. В.,доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного
та приватного права*(Університет митної справи
та фінансів)*

УДК 342.9; 351.85:331.101.3

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.21>**ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИМИ ВІДНОСИНАМИ:
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД**

У статті оцінюється роль принципів реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами в Україні. Визначено, що поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення управління соціально-трудовими відносинами» складається з кількох складових, кожна з яких має власні принципи. Основна увага приділяється визначенню та аналізу цих принципів, які регулюють інформаційно-аналітичну діяльність і управлінську практику в соціально-трудовій сфері.

Окремо розглядаються наукові підходи до терміну «інформаційно-аналітичне забезпечення», підкреслюється важливість автоматизації прийняття рішень і зміни ролі фахівців у цій сфері. Визначено, що інформаційно-аналітичне забезпечення є процесом, який поєднує сучасні технології з метою підвищення ефективності управління соціально-трудовими відносинами. Проводиться аналіз принципів, які впроваджуються в сферу інформаційно-аналітичного забезпечення на науковому та нормативно-правовому рівнях. В статті підкреслюється роль принципів, закріплених в Законі України «Про інформацію», які є важливими для всіх інформаційних процесів в Україні. Відзначено, що існуючі закони не містять чітко сформульованих принципів інформаційно-аналітичного забезпечення, що може призводити до юридичних конфліктів.

Також в роботі приділяється увага управлінським аспектам, оскільки процес інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами є комплексним і вимагає взаємодії між усіма учасниками. Встановлено, що принципи адміністративного та трудового права є критично важливими для реалізації ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення, а також необхідність гармонізації цих принципів для оптимізації управлінських процесів у сфері соціально-трудових відносин. Здійснено оцінку принципів соціальної рівності та соціальної справедливості у контексті інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами.

Ключові слова: *принципи, інформаційно-аналітична діяльність, інформаційно-аналітичне забезпечення, соціально-трудові відносини, управління соціально-трудовими відносинами, сфера праці.*

Donenko V.V. Principles of Information-Analytical Support for Managing Social-Labor Relations: A Systemic Approach

This article evaluates the role of principles in the implementation of information-analytical support for managing social-labor relations in Ukraine. It identifies that the concept of “information-analytical support for managing social-labor relations” consists of several components, each with its own principles. The primary focus is on

defining and analyzing these principles that regulate information-analytical activities and management practices in the social-labor sphere.

The article separately examines scientific approaches to the term "information-analytical support," emphasizing the importance of automating decision-making processes and the changing roles of specialists in this field. It defines information-analytical support as a process that integrates modern technologies to enhance the efficiency of managing social-labor relations. An analysis is conducted on the principles being implemented in the realm of information-analytical support at both scientific and normative-legal levels. The role of principles enshrined in the Law of Ukraine "On Information" is highlighted, which are crucial for all information processes in Ukraine. It notes that existing laws do not contain clearly formulated principles of information-analytical support, which can lead to legal conflicts.

Additionally, the article addresses managerial aspects, as the process of information-analytical support for managing social-labor relations is complex and requires interaction among all participants. It establishes that the principles of administrative and labor law are critically important for the effective implementation of information-analytical support, as well as the necessity of harmonizing these principles to optimize management processes in the sphere of social-labor relations. An assessment of the principles of social equality and social justice is made in the context of information-analytical support for managing social-labor relations.

Key words: *principles, information-analytical activities, information-analytical support, social-labor relations, management of social-labor relations, labor sphere.*

Постановка проблеми. Ефективність публічного управління соціально-трудовими відносинами напряму залежить від економічних і соціальних трансформацій, які ґрунтуються на процесах світової інтеграції та універсалізації. Ці зміни створюють нові виклики для трудових відносин, зокрема, у питаннях забезпечення умов гідної праці, захисту прав працівників, стабільної зайнятості, а також справедливого регулювання відносин між роботодавцями і працівниками. Серед багатьох інструментів забезпечення управління соціально-трудовими відносинами в Україні одне з вагомих місць обґрунтовано займають інформаційно-аналітичні засоби. Актуальність їх впровадження обумовлена інтеграцією вітчизняної системи управління до європейського простору, цифровізацією управлінських процесів та потребою в інноваційних підходах до регулювання трудових відносин. Вони відкривають нові можливості для більш точного й ефективного управління соціально-трудовими відносинами, дозволяють здійснювати превентивний моніторинг та аналіз потенційних ризиків. Таким чином, впровадження інноваційних інформаційно-аналітичних інструментів стає ключовим фактором для формування надійних стратегій державного регулювання та формування державної політики у соціально-трудовій сфері.

Необхідність створення належної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами потребує формування єдиних підходів до системи та змісту нормативно-правового регулювання, а також механізму її реалізації. Єдність складових означеної системи неможлива без формування єдиної структури принципів, що виступають орієнтирами забезпечення управління соціально-трудовими відносинами. Саме тому ця тема є актуальною для наукового пошуку.

Аналіз останніх публікацій. Розглядаючи сучасні вітчизняні дослідження, варто зазначити, що проблема інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування є давньою і пов'язана з впровадженням інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя. Вивчення цього питання можна знайти в роботах таких дослідників, як Л. Божук, Н. Бойко, С. Вирового, Н. Вовка, Н. Дяченко, В. Котовського, Т. Курченко та інших. Особливості інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності досліджуються науковцями в різних сферах суспільного

життя, зокрема: економічній (О. Амоша, А. Галушко, М. Єфімова, С. Онищенко), правозахисній та правоохоронній (А. Коваленко, А. Кубасенко, О. Стрижак, М. Яковлев), військовій (Р. Бакуменко, Ю. Саричев, П. Сніцаренко) тощо. Є і роботи, присвячені дослідженню інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами, зокрема, це наукові доробки П. Макушева, С. Мішиної, О. Мішина, Д. Приймаченка, А. Хридоchкіна та інших.

Однак, більшість існуючих досліджень зосереджуються переважно на змістовних та функціональних аспектах інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності в різних сферах. Таким чином, принципи інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами залишаються недостатньо вивченими, що обґрунтовує мету даного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті виступає дослідження та аналіз ролі принципів реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами в Україні.

Результати дослідження. Перш ніж приступати до реалізації мети дослідження, слід відзначити, що в понятті «принципи інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами» є кілька складових, кожна з яких має власні принципи реалізації. Усвідомлюючи це, можна визначити, що до принципів інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами належать ті, які обумовлюють інформаційно-аналітичну діяльність як процес роботи з інформацією, а також принципи управлінської діяльності в соціально-трудовій сфері. Принципи кожної з цих складових також мають свою розгалужену систему, що вимагає їх аналізу та обґрунтованого поєднання в єдину систему принципів інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами.

Поняття інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами є ключовим у системі управління цими відносинами. Таким чином, для визначення його принципів слід зупинитися на змісті цього поняття, оскільки воно використовується в різних напрямках зазначеного управління (фінансуванні, кадровій політиці, політиці безпеки, управлінні персоналом тощо). На сьогодні існує значна кількість підходів до поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення». Ґрунтуючись на дослідженнях, проведених С.В. Мішиною та О.Ю. Мішиним, можна дійти висновку, що інформаційно-аналітичне забезпечення розглядається у вітчизняній науковій літературі в кількох аспектах: 1) як певний процес, що містить сукупність дій, технологій, засобів, спрямованих на роботу з інформацією; 2) як процес формування умов для задоволення інформаційних потреб; 3) як сукупність інформаційних процесів, що забезпечують ефективність процесу управління; 4) як напрям діяльності або системну діяльність суб'єктів-професіоналів, пов'язану з інформаційними процесами [1].

Проаналізувавши наведені підходи, ми вважаємо за необхідне при формулюванні власного визначення врахувати деякі новачі у аналітично-інформаційному забезпеченні. Зокрема, ми маємо на увазі автоматизацію процесів прийняття рішень та обробки інформації, а також зміщення ролі фахівців у бік налаштування і контролю за автоматизованими системами. Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення є процесом (сукупністю дій), який поєднує технологічні прийоми, способи та засоби, спрямовані на роботу з інформацією за допомогою сучасних інформаційних технологій, здійснюваний спеціалістами та (або) автоматизованими системами.

З огляду на власне розуміння інформаційно-аналітичного забезпечення та позиції вітчизняних науковців щодо інформаційно-аналітичного забезпечення процесу адміністративно-правового регулювання у сфері праці [2, с. 146], ми дійшли висновку, що інформаційно-аналітичне забезпечення управління соціально-трудовими відносинами є процесом, що поєднує сукупність дій, методів і технологій, спрямованих на збір, обробку, аналіз та використання інформації із застосуванням сучасних інформаційних технологій, забезпечуваним спеціалістами та автоматизованими системами з метою підвищення ефективності управління соціально-трудовими відносинами.

Логічно, що, як і будь-який процес роботи з інформацією, інформаційно-аналітичне забезпечення реалізується на підставі основоположних принципів інформаційних відносин, закріплених у Законі України «Про інформацію». Зокрема, це: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя» [3]. Ці принципи є значущими для всіх процесів з інформацією, які здійснюються в Україні, оскільки «держава за допомогою своїх нормативно-правових актів, використовуючи адміністративно-правовий метод регулювання, визначає принципи і режими використання інформації державними органами, як суб'єктами публічного права» [4, с. 134].

На жаль, Закони України «Про захист персональних даних» та «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [5; 6] не містять конкретизованих принципів провадження інформаційно-аналітичного забезпечення. На жаль, у суспільних відносинах, які регулюються цими нормативними актами, кількість юридичних конфліктів є досить високою [7] і включає різні акти поведінки з персональними даними. Відповідно, ця сфера потребує чіткого встановлення принципів реалізації у контексті Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, а також про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) [8]. Сам Регламент на міжнародному регіональному рівні закріплює наступні принципи опрацювання персональних даних: дотримання права на захист персональних даних при їх опрацюванні; співпраця держав у сфері обміну персональними даними; високий рівень захисту персональних даних; верховенство права; вільний рух персональних даних.

Окрім нормативної складової в обґрунтуванні принципів інформаційно-аналітичного забезпечення, слід виділяти і наукову складову. Так, І. Хвальчик та Л. Волошук виділяють такі принципи інформаційно-аналітичного забезпечення: структурованість, якість, системність, гнучкість, інтеграційну обробку, своєчасність, методичну єдність та оперативність [9, с. 86]. У свою чергу, С. Мішина та О. Мішин виділяють такі принципи: безперервність, маневреність, ефективність, багатоваріативність, науковість, гнучкість, зворотний зв'язок та ієрархічність [1]. Я. Ковальчук до принципів інформаційно-аналітичного забезпечення відносить: цілеспрямованість, актуальність інформації, активність, достовірність, повноту наявної інформації, обґрунтованість результатів обробки інформації, системність організації інформаційно-аналітичного забезпечення, своєчасність надання результатів інформаційно-аналітичної роботи, ініціативність, об'єктивність, безперервність і гнучкість [4, с. 134-135].

Окрім принципів, які характеризують інформаційно-аналітичне забезпечення як процес роботи з інформацією, у нашому дослідженні слід приділити увагу й управлінській складовій, оскільки ми говоримо про принципи інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами. Сам процес управління соціально-трудовими відносинами можна розглядати як комплексний процес планування, організації, регулювання, координації та контролю діяльності, спрямований на забезпечення ефективної взаємодії між працівниками, роботодавцями, державними органами та іншими зацікавленими сторонами. Цей процес має на меті забезпечення стабільності трудових відносин, захист прав і інтересів учасників, підтримку соціальної справедливості, розвиток трудового потенціалу та створення сприятливих умов для продуктивної праці і соціальної гармонії. Базуючись на наукових дослідженнях [10], можна дійти висновку, що процес управління трудовими відносинами є складним за своєю структурою і може включати адміністративно-правове регулювання, вирішення трудових конфліктів, забезпечення соціального захисту та виконання державних політик у сфері праці. Така глибока структуризація впливає й на кількість принципів, які забезпечують процес управління соціально-трудовими відносинами. Відповідно, можна робити висновок, що інформаційно-аналітичне забезпечення

управління соціально-трудовими відносинами також ґрунтується на принципах адміністративного права та трудового права.

Здійснюючи аналіз правових принципів, слід відмітити, що вони поділяються на загальні та спеціально-галузеві. Також ці принципи можна розділити на міжнародні принципи та принципи національного права. Не вдаючись до великої кількості класифікацій правових принципів, які існують у юридичній науці, зупинимося на найбільш поширеній – поділі принципів на загальні та спеціально-галузеві. Загальними принципами вважаються ті, які мають основоположне значення для будь-якої галузі, зокрема для галузей адміністративного та трудового права. Втілюючись у галузевих принципах, ці загальні принципи можуть конкретизуватися й поділятися на принципи, що забезпечують функціонування окремих інститутів кожної галузі. Так, до загальних принципів адміністративного та трудового права можна віднести наступні: демократизм, пріоритет прав і свобод людини і громадянина, законність, верховенство права, гуманізм, рівність усіх перед законом, взаємну відповідальність держави та особи, справедливість тощо.

Спеціально-галузеві (галузеві) принципи є формами конкретних вимог, притаманних кожній галузі, що формуються відповідно до її специфіки. Роль спеціально-галузевих принципів в адміністративному та трудовому праві у контексті управління соціально-трудовими відносинами є ключовою, оскільки ці принципи забезпечують гармонійне функціонування системи правових норм, що регулюють соціально-трудові відносини, та сприяють ефективному управлінню цими відносинами на державному та організаційному рівнях.

З точки зору трудового права, спеціально-галузеві принципи забезпечують правову основу для захисту прав працівників і роботодавців, врегулювання трудових відносин, укладення та виконання трудових договорів. Ці принципи є досить специфічними [11] і не всі можуть бути застосовані до реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами. Проте, на нашу думку, до таких принципів можна віднести принципи соціальної солідарності та соціального партнерства.

Принцип солідарності, як ідея єдності суспільних ресурсів і можливостей членів суспільства [12, с. 5], відіграє ключову роль у реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами. Ми вважаємо, що застосування принципу солідарності в цьому контексті полягає у тісній взаємодії між державними органами, роботодавцями, працівниками та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення ефективного обміну інформацією, координації дій і прийняття спільних рішень. Наприклад, використання аналітичних даних щодо ринку праці, соціальних потреб працівників та можливостей роботодавців допомагає створити сприятливі умови для досягнення спільних цілей. Принцип солідарності також сприяє об'єднанню ресурсів і знань для досягнення балансу між економічними інтересами та соціальною справедливістю, що особливо важливо в умовах сучасних викликів, таких як цифровізація, нестабільність на ринку праці та зміни в організації праці.

Принцип соціального партнерства, який передбачає рівноправність, врахування інтересів сторін, свободу вибору та добровільність прийняття рішень [13], знаходить свій вираз у взаємодії всіх суб'єктів трудових відносин з метою отримання, аналізу та використання інформації, що стосується умов праці, рівня зайнятості, соціальних гарантій, ринку праці та економічних тенденцій. Спільний доступ до інформації та спільне використання аналітичних даних дозволяють досягати компромісних рішень і забезпечують рівний доступ до необхідних відомостей для всіх учасників процесу. Важливим аспектом принципу соціального партнерства в контексті інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами є забезпечення прозорості через відкритий обмін інформацією між сторонами, що підвищує рівень прозорості управлінських процесів.

У процесі реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудовими відносинами, як ми вже зазначали, вагомим є застосування спеціально-галузевих принципів адміністративного права. Насамперед, у контексті нашого дослідження варто звернути увагу на принцип відкритості та прозорості, який передбачає доступність

інформації для всіх зацікавлених сторін. У світлі інформаційно-аналітичного забезпечення це означає, що дані повинні бути відкритими та доступними для всіх учасників соціально-трудомих відносин, що сприятиме формуванню довіри та забезпеченню прозорості прийняття рішень.

Принцип ефективності також відіграє важливу роль у даному контексті. Він полягає в досягненні максимального результату з мінімальними витратами ресурсів, що означає необхідність надання якісної, актуальної та практично значущої інформації для прийняття управлінських рішень. Наукові дослідження підтверджують, що ефективність є однією з ключових характеристик успішного інформаційно-аналітичного забезпечення. Особливої уваги заслуговує принцип підконтрольності та підзвітності, який забезпечує можливість перевірки та оцінки управлінських рішень на основі аналітичних даних. Це дозволяє здійснювати контроль за діяльністю органів влади, гарантувати її відповідність встановленим цілям і завданням, а також коригувати управлінські процеси у разі необхідності.

Крім того, важливим є принцип взаємодії та координації, який сприяє узгодженню дій між різними суб'єктами соціально-трудомих відносин. Інформаційно-аналітичне забезпечення має сприяти ефективній координації між державними органами, роботодавцями та працівниками, забезпечуючи баланс інтересів і взаємну відповідальність сторін.

Таким чином, застосування зазначених спеціально-галузевих принципів адміністративного права в контексті інформаційно-аналітичного забезпечення управління соціально-трудомих відносинами дозволяє приймати обґрунтовані, прозорі та ефективні управлінські рішення, які відповідають сучасним вимогам та викликам.

Висновки. Підсумовуючи дослідження, варто відзначити, що принципи як координатори реалізації явищ та процесів є важливим інструментом для забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу управління соціально-трудомих відносинами. Зважаючи на складність досліджуваного процесу, ми дійшли висновку, що для його ефективної реалізації необхідно застосовувати принципи, характерні як для інформаційно-аналітичного забезпечення, так і для процесу управління соціально-трудомих відносинами.

Список використаних джерел:

1. Мішина С. В., Мішин О.Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління соціально-трудомих відносинами. *Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка"*. 2023. № 1. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28836> (дата звернення 28.09.2024)
2. Хрідочкін А.В., Приймаченко Д.В., Макушев П.В. Особливості реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення процесу адміністративно-правового регулювання у сфері праці. *Правова позиція*. 2022. № 4 (37). С. 141-146.
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#top> (дата звернення 29.09.2024)
4. Ковальчук Я. Принципи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 132-136.
5. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення 27.09.2024)
6. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 27.09.2024)
7. Розділ 9. Інформаційні права. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради з прав людини Дмитра Лубінця про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2023 році. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2023/rozdil-9-informatsiini-prava> (дата звернення 29.09.2024)
8. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух

таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text (дата звернення 27.09.2024)

9. Хвальчик І.Л., Волощук Л.О. Сутність інформаційноаналітичного забезпечення управління підприємством. *ECONOMICS: time realities*. 2020. № 1 (47). С. 84-90.

10. Мазур Ю.В., Палій С.А. Управління соціально-трудовими відносинами в закладах вищої освіти. *Наукові перспективи*. 2022. № 8(26). С. 454-462.

11. Юр'єва І.А., Ходарева І.С. Впровадження принципів соціально-трудових відносин на підприємстві. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2019, 23-24 травня 2019 р. Харків: НТУ «ХПІ»*. С. 420.

12. Демченко І.С. Принцип солідарності у контексті доступу до лікарських засобів. *Право і суспільства*. 2020. № 3. С. 3-10.

13. Артемчук Н.О. Реалізація принципів соціального партнерства як єдино можливий механізм вирішення суперечностей у сфері трудових відносин і розвитку ефективного підприємництва. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/14.pdf> (дата звернення 27.09.2024)

